

Izraelské střípky – 8.

Bolest v srdci země

Tím hlavním důvodem, proč jsem několik zářijových dní pobýval v Jeruzalémě, byla stáž v památníku šoa: *Yad Vashem*. Celý tým českých lektorů k památníku denně odvážel z hotelu *Jerusalem Gold*, stojící poblíž hlavního autobusového nádraží, speciální autobus. Několikrát jsem okusil půvab orientálního provozu: jede ten, kdo je větší, jede dostatečně razantně a případně i vytrvale troubí. Stalo se, že jsme křižovatku několikrát projeli na červenou, a naopak na zelenou stáli. Jedinou dopravní značku však bez výjimky respektovali všichni řidiči: *Stop, dej přednost v jízdě*. Skutečně mě udivilo, že i přes tento pro středoevropana poněkud chaotický provoz jsem za celou dobu pobytu neviděl jedinou dopravní nehodu. Později jsem zjistil, že nebylo nijak složité k památníku zajet od našeho hotelu jedinou jeruzalémskou tramvajovou linkou. Stačilo prostě dojet na konečnou. Ta je situována na kopci proti památníku, k němuž se dá od tramvaje dojít zhruba po deseti minutách. Kdybych to věděl dříve, možná bych se odpoledne raději vracel tramvají...

Památník mučedníků a hrdinů byl založen rozhodnutím Knesetu v roce 1953 a jeho účelem je zachování památky a příběhu každé z šesti milionů židovských obětí holocaustu. Památník se nachází na *Har Hazikaron* (Hora Vzpomínek) v západní části Jeruzaléma. Původně malý památník se v průběhu let rozrostl do obrovského komplexu, který zahrnuje celou řadu budov: archiv, pomníčky a památníky, muzea, výstavní sítě, mezinárodní školu, synagogu památníku a též několik vzpomínkových zastavení situovaných v přírodě.

Už samotný vstup do komplexu dá návštěvníkovi porozumět záměru tvůrců památníku. Nad branou je umístěn citát z proroka Izajáše: „*Dám ve svém domě a na svých hradbách památník se jménem (...) jež nebude vymýceno.*“ (Izajáš 56:5)

Celá *Har Hazikaron* je přetnuta podlouhlou stavbou *Muzea historie holocaustu*. Jejím projitím se návštěvník může seznámit se základními skutečnostmi, které se k této smutné části evropských dějin váží. Postupuje se z podzemí: z temnoty nastupujícího nacismu, který na židovských spoluobčanech velice důsledně uplatňoval zvrácené rasové teorie. Pokračuje se přes období represí zákazů a nařízení, vyvlastňování Židů, transporty, koncentrační a likvidační tábory, až se doputuje k závěru války, osvobození a vzniku novodobého státu Izrael. Ten byl logickým vyústěním systematického vyvražďování evropských Židů. Teprve Izrael poskytl všem Židům prostor, kde se každý Žid po staletích útlaku a pronásledování může cítit svobodně a bezpečně. V tomto putování není ani zapomenuta historie vzdoru: povstání Varšavského ghetta a působení židovských partyzánských skupin na území bývalého SSSR. Výstup z muzea je situován do otevřeného prostoru s výhledem na vyrůstající moderní sídliště na protilehlé hoře. Je to pochod z hlubokého utrpení, beznaděje a deprese minulosti k naději zítřka.

Velice působivým místem je připomínka transportů, ztvárněná mostním železničním obloukem, na němž je umístěn dobytčí vagón. Ten v období holocaustu pro mnohé evropské Židy znamenal poslední dopravní prostředek na cestě, která neměla žádnou zpáteční jízdenku.

Dalším za dech beroucím místem je sousoší Janusze Korczaka se židovskými chlapci. Tento polský doktor, spisovatel a pedagog židovského původu (vlastním jménem Henryk Goldszmit) se v průběhu války staral o sirotky. V roce 1942 dobrovolně nastoupil se 196 sirotky transport, který skončil v plynové komoře vyhlazovacího tábora Treblinka.

Patrně nejsilněji jsem si bolest obětí i těch, kteří přežili, uvědomoval v památníku dětských obětí šoa. Jde o jednoduchou budovu, jejíž vnitřní temný prostor prozařují tisíce malých světel. Ta jsou vytvořena pomocí pouhých čtyř svíček a celé soustavy zrcadel. Při procházení tímto pietním místem slyšíte hlas, který čte jméno za jménem, doplněné buď místem narození, nebo bydlištěm před válkou, či věkem oběti. Těch dětských obětí byl jeden milión – jako by byla vyvražděna celá Praha... Prý trvá tři roky, než je celý záznam postupně přečten.

Přes všechny ty tíživé skutečnosti, které na mě doslova padaly a tlačily mě k zemi na každém kroku, bylo nesmírně osvěžující projít se alejí spravedlivých. Dnes jde o rozsáhlý park, kde je

vysazen strom na památku každého, kdo se nasadil pro záchranu byť jediného židovského spoluobčana. Vstup do aleje hlídají stromy švédského diplomata Raoula Wallenberga, která zachránil téměř sto tisíc maďarských Židů a strom polské aktivistky Ireny Sendlerové, která se svou organizací *Żegota* zachránila z Varšavského ghetta na dva tisíce lidí, mezi nimiž bylo několik set dětí. Potěšitelné je, že mezi zástupci *Spravedlivých mezi národy* je i několik desítek Čechů a Slováků. Na aleji je zvláštní to, že jde o stromy karobu (svatojánského chleba), olivy a fíkovníku – tedy stromy, jejichž plody nasytí.

To, co na mě však zapůsobilo patrně nejvíc, bylo obrovské nasazení a až mateřská péče, kterou nám věnovaly naše dvě průvodkyně a učitelky z památníku Yad Vashem: Chava Baruch (dcera přeživší židovky maďarského původu) a Mirjam Mouryc (židovka českého původu). Tyto dvě dámy pro nás vytvořily zázemí a velice citlivě nás provedly bolestivou minulostí a ne zcela zahojenou jizvou na srdci židovského národa.

Petr Plaňanský